

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ
З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
МСФЗ №1
ФІТОСАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ
ЗАХИСТУ РОСЛИН І ЗАСТОСУВАННЯ
ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ
(2006)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ	4
ВСТУП	4
Сфера застосування	4
Посилання	4
Визначення	4
Опис вимог	4
ІСТОРІЯ ПИТАННЯ	5
ПРИНЦИПИ	5
1. Основні принципи	5
1.1 Суверенітет	5
1.2 Необхідність	6
1.3 Управління ризиком	6
1.4 Мінімальний вплив	7
1.5 Прозорість	7
1.6 Гармонізація	7
1.7 Відсутність дискримінації	7
1.8 Технічне обґрунтування	8
1.9 Співробітництво	8
1.10 Еквівалентність фітосанітарних заходів	8
1.11 Зміни	8
2. Операційні принципи	9
2.1 Аналіз фітосанітарного ризику	9
2.2 Створення переліку шкідливих організмів	9
2.3 Встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливих організмів ..	9
2.4 Офіційна боротьба з регульованими шкідливими організмами	9
2.5 Системний підхід	10
2.6 Нагляд	10
2.7 Повідомлення про шкідливі організми	10
2.8 Фітосанітарна сертифікація	10
2.9 Фітосанітарна цілісність та безпечність вантажів	10
2.10 Термінова дія	11
2.11 Екстрені заходи	11
2.12 Створення НОКЗР	11
2.13 Врегулювання спорів	11
2.14 Уникнення невиправданих затримок	11
2.15 Нотифікація про невідповідності	12
2.16 Обмін інформацією	12
2.17 Технічна допомога	12

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

МСФЗ № 1 вперше був ухвалений 27-ою Сесією Конференції ФАО у листопаді 1993 року під заголовком «Принципи карантину рослин у зв'язку з міжнародною торгівлею». Перший перегляд цього стандарту було затверджено Комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2006 року в якості даного стандарту МСФЗ № 1 (2006 рік).

ВСТУП

Сфера застосування

Даний стандарт описує фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин, які об'єднуються в Міжнародній конвенції із захисту рослин (МКЗР) і конкретизовані в Міжнародних стандартах з фітосанітарних заходів. Стандарт описує принципи, які пов'язані із захистом рослин, включаючи культивовані та некультивовані (нерегульовані) рослини, дикоростучу флору та водні рослини, тобто все те, відносно чого застосовуються фітосанітарні заходи при міжнародних переміщеннях людей, товару, транспортних засобів, а також все те, що охоплюється цілями МКЗР. Стандарт не змінює МКЗР, а розширює діючі зобов'язання або пояснює будь-яку іншу угоду чи законодавство.

Посилання

- Глосарій фітосанітарних термінів*, 2006. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.
 - Міжнародна конвенція із захисту рослин*, 1997. ФАО, Рим.
 - Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів*, 1994. Всесвітня Торгова Організація, Женева.
- Всі Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ № 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*).

Опис вимог

Даний стандарт описує наступні основні принципи в рамках МКЗР: суверенітет, необхідність, управління ризиком, мінімальний вплив, прозорість, гармонізація, відсутність дискримінації, технічне обґрунтування, співробітництво, еквівалентність фітосанітарних заходів та змін. Цей стандарт також описує операційні принципи в рамках МКЗР, які пов'язані з встановленням, застосуванням та моніторингом фітосанітарних заходів, та з управлінням офіціальними фітосанітарними системами. До операційних принципів належать: аналіз фітосанітарного ризику, створення переліку шкідливих організмів, встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливих організмів, офіційна боротьба з регульованими шкідливими організмами, системний підхід, нагляд, повідомлення про

шкідливі організми, фітосанітарна сертифікація, фітосанітарна цілісність та безпечність вантажів, термінова дія, екстрені заходи, створення Національної організації із захисту рослин, врегулювання спорів, уникнення невинуватих затримок, нотифікація про невідповідність, обмін інформацією та технічна допомога.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Першу версію МСФЗ № 1 («Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею» було ухвалено в якості основного стандарту 27-ою Сесією Конференції ФАО у 1993 році. Стандарт було розроблено в період обговорення Угоди з санітарних та фітосанітарних заходів Всесвітньої Торгової Організації (Угода СФЗ). Стандарт допоміг з'ясувати деякі елементи Угоди СФЗ в рамках дискусії, яка відбулась в той період. Угода СФЗ була затверджена в 1994 році, і з того часу накопичувався певний досвід з його практичним застосуванням фітосанітарних заходів.

Новий переглянутий текст МКЗР було затверджено Конференцією ФАО у 1997 році. Даний текст містить багато змін в порівнянні з версією Конвенції, яку затверджено у 1979 році. Перегляд МКЗР в 1997 році передбачав і перегляд МСФЗ № 1.

В додатку до Угоди СФЗ існують інші міжнародні конвенції, які також безпосередньо або посередньо пов'язані з питаннями карантину та захисту рослин.

Даний стандарт сприяє розумінню МКЗР та надає вказівки щодо фундаментальних елементів фітосанітарних систем. Принципи, які описуються далі, відображають ключові елементи МКЗР. В деяких випадках даються додаткові вказівки щодо цих елементів. Стандарт повинен розкривати зміст у відповідності з повним текстом МКЗР. Цитати з МКЗР надаються курсивом та в лапках.

Принципи

Дані принципи пов'язані з правами та зобов'язаннями сторін МКЗР, що договориються. Вони повинні розглядатися спільно, у відповідності з повним текстом МКЗР, а не тлумачитись індивідуально.

1. Основні принципи

1.1 Суверенітет

Згідно відповідних міжнародних угод договірні сторони мають суверенне право пропонувати та застосовувати фітосанітарні заходи для захисту здоров'я рослин на своїх територіях, а також визначати рівень захисту, який необхідний для оптимального здоров'я рослин.

Відносно фітосанітарних заходів МКЗР проголошує, що:

«З метою уникнення інтродукції та/або поширення регульованих шкідливих організмів на своїй території договірні сторони мають суверене право регулювати ввезення

рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання згідно відповідних міжнародних угод і з цією метою можуть:

(а) пропонувати та застосовувати фітосанітарні заходи при ввезенні рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, включаючи, наприклад, догляд, заборону на імпорту або проведення обробки;

(б) відмовляти у ввезенні або затримувати, або вимагати проведення обробки, знищення або вилучення з території договірних сторін рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання або вантажів з ними, які не відповідають фітосанітарним заходам, які запроваджені та ухвалені відповідно до підпункту (а);

(в) забороняти або обмежувати проникнення регульованих шкідливих організмів на їх територію;

(г) забороняти або обмежувати ввезення на свою територію агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, які пропонуються та мають фітосанітарне значення для їх територій» (Стаття VII.1)

Здійснюючи ці повноваження та «маючи за мету звести до мінімуму втручання в міжнародну торгівлю...»(Стаття VII.2а) кожна договірна сторона зобов'язується діяти відповідно до положень Статті VII.2а МКЗР.

1.2 Необхідність

Договірні сторони можуть застосовувати фітосанітарні заходи лише в тих випадках, коли ці заходи потрібні для уникнення інтродукції та/або поширення карантинних шкідливих організмів або обмеження економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів. В зв'язку з цим, МКЗР проголошує, що «договірні сторони не будуть, відповідно до їх фітосанітарних правил, застосовувати заходи вказані в (статті VII.1¹), ...крім випадків, коли ці заходи необхідні з фітосанітарної точки зору...» (Стаття VII.2а). Стаття VI.1б проголошує, що «договірні сторони можуть потребувати застосування фітосанітарних заходів по відношенню до карантинних шкідливих організмів та регульованих некарантинних шкідливих організмів за умови, що ці заходи... обмежені необхідним для карантину та захисту рослин...». Стаття VI.2а говорить про те, що «договірні сторони не будуть вимагати застосування фітосанітарних заходів відносно нерегульованих шкідливих організмів».

1.3 Управління ризиком

Договірні сторони повинні застосовувати фітосанітарні заходи, опираючись на політику управління ризиком, визнаючи, що ризик поширення та інтродукція шкідливих організмів при імпорті рослин, продукції рослинного походження та інших об'єктів регулювання завжди існує. Договірні сторони «...будуть встановлювати лише такі фітосанітарні заходи, які ...пропорційні фітосанітарному ризику...» (Стаття VII.2ж).

¹ Примітка ЄОКЗР

1.4 Мінімальний вплив

Договірні сторони повинні застосовувати фітосанітарні заходи відповідно до принципу мінімальної дії. В цьому відношенні, МКЗР декларує, що вони *«...будуть застосовувати тільки такі фітосанітарні заходи, які є ...найменш обмежувачими, що в результаті зводять до мінімуму переешкоди при міжнародних перевезеннях людей, вантажів та транспортних засобів»* (Стаття VII.2ж).

1.5 Прозорість

Договірні сторони як викладено в МКЗР, повинні робити інформацію, яка належить до справи, доступною для інших договірних сторін. В цьому відношенні МКЗР, наприклад, встановлює, що

- *«...договірні сторони негайно після затвердження фітосанітарних вимог, обмежень та заборон публікують та відсилають кожній з договірних сторін або сторонам, які на їх думку, можуть бути безпосередньо зацікавлені в цьому»* (Стаття VII 2.б)
- *«Договірні сторони у відповідь на запит від будь-якої з договірних сторін надсилають розумні підстави своїх фітосанітарних вимог, обмежень та заборон»* (Стаття VII.2в)
- *«Договірні сторони будуть...співробітничати в області обміну інформації про шкідливі для рослин організми...»* (Стаття VIII.1 та 1а)
- *«Договірні сторони, по можливості, повинні укладати та поновлювати перелік регульованих шкідливих організмів...та робити цей перелік доступним...»*(Стаття VII.2і)
- *«Договірні сторони повинні, по можливості,...готувати та підтримувати відповідну інформацію про статус шкідливих організмів...Ця інформація повинна бути доступною...»* (Стаття VII.2к).

1.6 Гармонізація

Договірні сторони повинні співробітничати в розробці гармонізованих стандартів з фітосанітарних заходів. В цьому відношенні МКЗР говорить про те, що *«Договірні сторони погоджуються на співробітництво щодо розробки міжнародних стандартів»* (Стаття X.1). Договірні сторони повинні *«проводити заходи в рамках даної Конвенції, враховуючи міжнародні стандарти»* (Стаття X.4). *«Договірні сторони будуть закликати будь-яку державу або організацію, яка є членом ФАО, але не є учасниками даної Конвенції...застосовувати фітосанітарні заходи відповідно до положень даної Конвенції та міжнародними стандартами, які застосовують в рамках даної Конвенції»* (Стаття XVIII).

1.7 Відсутність дискримінації

Договірні сторони повинні, відповідно до МКЗР, застосовувати фітосанітарні заходи без дискримінації між договірними сторонами, у випадках коли договірні сторони можуть продемонструвати наявність однакового фітосанітарного статусу та застосовують ідентичні або еквівалентні фітосанітарні заходи.

Договірні сторони повинні також застосовувати фітосанітарні заходи без дискримінації між внутрішніми та міжнародними фітосанітарними ситуаціями, які порівнюються.

В цьому відношенні МКЗР проголошує, що:

– фітосанітарні заходи *«...повинні застосовуватись так, щоб не допускати до вільну або невиправдану дискримінацію, або приховані обмеження, зокрема в міжнародній торгівлі»* (Вступна частина)

– договірні сторони можуть вимагати застосування фітосанітарних заходів за умови, що ці заходи *«...не більш суворіші, ніж заходи, які застосовують до даних шкідливих організмів, якщо вони присутні на території договірної сторони-імпортера»* (Стаття VI.1a).

1.8 Технічне обґрунтування

Договірні сторони технічно обґрунтовують фітосанітарні заходи *«...на підставі висновків, отриманих в результаті відповідного аналізу фітосанітарного ризику, або, якщо підходить, іншого порівняного вивчення та оцінки наявної наукової інформації»* (Стаття II.1). В цьому відношенні, МКЗР проголошує, що *«договірні сторони не будуть у відповідності до їх фітосанітарних правил застосовувати заходи, які зазначені в параграфі 1 даної Статті (VII), крім випадків, коли дані заходи...технічно обґрунтовані»*

(Стаття VII.2a). Стаття VI.1b також має посилання на технічне обґрунтування. Фітосанітарні заходи, які відповідають МСФЗ, вважаються технічно обґрунтованими.

1.9 Співробітництво

Договірні сторони повинні співробітничати одна з одною з метою досягнення цілей МКЗР. Зокрема, вони *«...будуть максимально співробітничати одна з одною з метою досягнення цілей даної Конвенції...»* (Стаття VIII). Договірні сторони також повинні активно брати участь в органах, створених на базі МКЗР.

1.10 Еквівалентність фітосанітарних заходів

Договірні сторони-імпортери повинні визнавати альтернативні фітосанітарні заходи, які пропонуються договірними сторонами-експортерами в якості еквівалентних, якщо продемонстровано, що дані заходи дозволяють досягнути необхідний рівень захисту, який вимагає договірна сторона-імпортер

Відповідний стандарт: МСФЗ № 24.

1.11 Зміни

Зміни фітосанітарних заходів повинні бути визначені на підставі нового або оновленого аналізу фітосанітарного ризику або на підставі відповідної наукової ін-

формації. Договірні сторони не повинні довільно змінювати фітосанітарні заходи. «Договірні сторони, в разі змін умов та появи нових фактів, повинні негайно вносити зміни в частини фітосанітарних заходів або скасовувати їх, якщо їх не визнають необхідними» (Стаття VII.2з).

2. Операційні принципи

Операційні принципи МКЗР пов'язані з встановленням, застосуванням та моніторингом фітосанітарних заходів, а також з управлінням офіційними фітосанітарними системами.

2.1 Аналіз фітосанітарного ризику

Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) повинні при виконанні аналізу фітосанітарного ризику (АФР) базуватися на біологічних та інших наукових та економічних даних, дотримуючись відповідним МСФЗ. При виконанні АФР також повинні брати до уваги загрози біологічному різноманіттю, які виникають в результаті впливу на рослини.

Відповідні статті МКЗР: Вступна частина, статті II, IV.2e та VII.2ж.

Відповідні стандарти: МСФЗ № 2, №5 (включаючи додаток № 2), № 11 и № 21.

2.2 Створення переліку шкідливих організмів

Договірні сторони «... з огляду на свої можливості повинні укладати та поповнювати списки регульованих шкідливих організмів ...» (Стаття VII.2i).

Відповідні статті МКЗР: VII.2i

Відповідні стандарти: МСФМ № 19

2.3 Встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливих організмів

Договірні сторони повинні забезпечувати, щоб фітосанітарні заходи щодо вантажів, які ввозяться на їх територію, застосовувались з урахуванням статусу зон походження, які зазначені НОКЗР країн– експортерів. Це можуть бути зони, де регульований шкідливий організм не зустрічається або є присутнім в низькій чисельності, або це можуть бути вільні ділянки виробництва чи вільні місця виробництва

Відповідні статті МКЗР: II.

Відповідні стандарти: МСФЗ № 4, № 8, № 10 та № 22.

2.4 Офіційна боротьба з регульованими шкідливими організмами

Коли присутній в країні шкідливий організм регулюється як карантинний шкідливий організм або регульований не карантинний шкідливий організм, договірною стороною повинна забезпечувати, щоб шкідливий організм являвся об'єктом офіційних заходів захисту.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 5 (включаючи додаток № 1).

2.5 Системний підхід

Інтегровані заходи з управління фітосанітарним ризиком, які застосовуються певним чином, можуть являти собою альтернативу одиничним заходам в досягненні рівня фітосанітарного захисту, який вимагає договірною стороною-імпортером.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 14.

2.6 Нагляд

Договірні сторони повинні збирати та реєструвати дані відносно наявності та відсутності шкідливих організмів для допомоги фітосанітарній сертифікації та технічному обґрунтуванню фітосанітарних заходів. В цьому відношенні МКЗР також встановлює, що *«договірні сторони повинні з огляду своїх можливостей проводити нагляд за шкідливими організмами, підготувати та підтримувати відповідну інформацію про статус шкідливих організмів з метою обґрунтування їх розподілу за категоріями, а також для опрацювання відповідних фітосанітарних заходів»* (Стаття VII.2к).

Відповідні статті МКЗР: IV.2б, IV.2д та VII.2к.

Відповідні стандарти: МСФЗ № 6 и № 8.

2.7 Повідомлення про шкідливі організми

Договірні сторони *«...будуть співробітничати...в максимально можливому ступені... в повідомленні про присутність, вогнища або поширення шкідливих організмів, які можуть являти собою безпосередню або потенційну небезпеку...»* з іншими договірними сторонами (Стаття VIII.1а). В цьому відношенні, вони повинні відповідати процедурам, зазначеним в МСФЗ №17 та іншим відповідним процедурам.

Відповідні статті МКЗР: VIII.1а.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 17.

2.8 Фітосанітарна сертифікація

Договірні сторони повинні проявляти відповідну старанність в умовах функціонування експортної системи сертифікації та забезпечення достовірності інформації та додаткових декларацій, які містяться в фітосанітарних сертифікатах. *«Кожна з договірних сторін повинна прийняти заходи щодо проведення фітосанітарної сертифікації.»* (Стаття V).

Відповідні статті МКЗР: IV.2а та V.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 7 та № 12.

2.9 Фітосанітарна цілісність та безпека вантажів

З метою зберігання цілісності вантажів після сертифікації, договірні сторони, через НОКЗР, *«забезпечують за допомогою відповідних процедур фітосанітарну безпеку вантажів після сертифікації та до моменту експорту щодо їх складу, заміни та повторного зараження»* (Стаття IV.2ж).

Відповідні статті МКЗР: IV.2ж та V.

Відповідний МСФЗ: №7 та №12.

2.10 Термінова дія

Договірні сторони повинні забезпечувати, щоб догляд або інші фітосанітарні процедури, які вимагаються при імпорті «...проводились по можливості негайно, беручи до уваги можливість...псування» об'єктів регулювання(Стаття VII.2д).

Відповідна стаття МКЗР: VII.2д.

2.11 Екстрені заходи

Договірна сторона може приймати та/або застосовувати екстрені дії, включаючи екстрені заходи при виявленні нового або непередбаченого фітосанітарного ризику². Застосування екстрених заходів повинно бути тимчасовим. Необхідність продовження даних заходів повинна бути оцінена за допомогою аналізу фітосанітарного ризику або іншої відповідної експертизи в найбільш короткий строк з метою забезпечення технічного обґрунтування продовження їх застосування.

Відповідна стаття МКЗР: VII.6.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 13.

2.12 Створення НОКЗР

«кожна з договірних сторін, по можливості, повинна забезпечувати створення офіційної національної організації із захисту рослин з основними зобов'язаннями відповідно [Статті IV.1]» (Стаття IV.1).

Відповідна стаття МКЗР: IV.

2.13 Врегулювання спорів

Договірні сторони повинні бути відкриті для консультацій стосовно фітосанітарних заходів на запит інших договірних сторін. У випадках виникнення спорів щодо тлумачення або застосування МКЗР або МСФЗ, або в тому випадку, коли договірна сторона вважає, що дія іншої договірної сторони суперечить зобов'язанням в рамках МКЗР або вказівок, які представлені в МСФЗ, «...дані зацікавлені договірні сторони повинні, по можливості в найбільш короткий строк, провести двосторонні консультації з метою вирішення спірного питання» (Стаття XIII. 1). Якщо спірне питання не може бути вирішене таким чином, тоді можуть бути застосовані положення Статті XIII щодо вирішення спірних питань та інші засоби врегулювання спору³.

Відповідна стаття МКЗР: XIII.

2.14 Уникнення невинуватених затримок

Якщо одна з договірних сторін звертається з проханням до іншої договірної сторони застосувати, змінити або скасувати фітосанітарні заходи, в разі зміни умов, або

² Термін «екстрені дії» в Статті VII.6 МКЗР тлумачиться як включаючий в себе екстрені заходи, як вони визначені в МСФЗ № 5.

³ Необов'язкова процедура врегулювання спорів була розроблена МКЗР для використання договірними сторонами.

виявлення нових фактів, даний запит повинно розглядати без невиправданих затримок. Пов'язані з цим процедури, які включають, але не обмежуються аналізом фітосанітарного ризику, встановленням вільної зони або визнання еквівалентності, повинно також виконуватися негайно.

Відповідна стаття МКЗР: VII.2з.

Відповідний стандарт: МСФЗ №. 24 (розділ 2.7 та Додаток I, пункт 7).

2.15 Нотифікація про невідповідність

Договірні сторони-імпортери «...по можливості в найкоротший термін, повинні інформувати зацікавлену договірну сторону-експортера... про серйозні випадки невідповідності з фітосанітарною сертифікацією» (Стаття VII.2е).

2.16 Обмін інформацією

Договірні сторони обов'язково надають наступну інформацію, зазначену в МКЗР:

- офіційні контактні адреси (Стаття VIII.2);
- інформацію про НКЗР та заходи із захисту рослин, які проводились організацією (Стаття IV.4);
- фітосанітарні вимоги, обмеження та заборони (Стаття VII.2б) (включаючи зазначення пунктів ввезення – Стаття VII.2г) та їх розумні підстави (Стаття VII.2в);
- перелік регульованих шкідливих організмів (Стаття VII.2і);
- повідомлення про шкідливі організми, включаючи дані про наявність, вогнища та поширення шкідливих організмів (Стаття IV.2б та VIII.1а);
- нотифікації про екстрені дії (Стаття VII.6) та невідповідності (Стаття VII.2е);
- оцінка статусу шкідливих організмів (Стаття VII.2к);
- технічна та біологічна інформація, потрібна для аналізу фітосанітарного ризику (по можливості) (Стаття VIII.1в).

2.17 Технічна допомога

Договірні сторони «...погоджуються сприяти наданню технічної допомоги договірним сторонам, та, особливо, договірним сторонам, які розвиваються... з метою сприяння здійсненню даної Конвенції» (Стаття XX).

Відповідна стаття МКЗР: XX.